

Onverdiende Genade

door

D. A. CRAMER-SCHAAP

met illustraties van B. Midderigh-Bokhorst

HET WAS EEN GEDRANG VAN

kinderen in het middenpad van de oude kerk, maar Tannetje hield met haar éne hand stevig een slip van Grootvaders jas vast. In de andere kneep zij het bijbeltje dat dominee haar zo juist met een mooie toespraak had gegeven.

Kijk, daar had je Maatje ook met haar bijbeltje en daar Sanne en Jannekee.

„Dag!” knikte Tannetje, en net toen ze gauw nog wat wilde zeggen over het feest, deed een windvlaag, die aan kwam zetten door de wijdgeopende deur, haar gauw het wollen doekje voor de mond houden.

„Wat een tocht!” schreeuwde zij tegen Grootvader, want hij was een beetje doof. Hij droeg zijn garibaldi in zijn hand, want in de kerk mocht je als man geen hoed op hebben en de wind blies door zijn grijze haren.

Voor zij de hoge stoep aftripte, keek ze nog vlug even om naar de boom achter in de kerk. Zij zag de zilveren ballen glinsteren, maar er vlamde nog maar een enkel nietig kaarsvlammetje, de rest was gedoofd.

De straat was nu opeens vol mensen, die allemaal naar huis terugkeerden. Op de wijde witte kappen van de vrouwen scheen het licht van de lantarens en de snoeren rode bloedkralen glansden.

Daar reed de auto van de burgemeester hen rakelings voorbij, hij spatte Tannetjes wijde zwarte rok vol modder en zij voelde zelfs een vieze koude spat op haar wang.

Haastig veegde zij hem af. Zij wilde niet mopperen, dat deed je niet als je uit de kerk kwam.

„Hebben we de versjes mooi gezongen, Opa?” vroeg ze, „en kon je me zien zitten in de bank naast Maatje?”

Grootvader knikte maar, Tannetje wist niet eens of hij haar wel verstond, maar

zij moest praten over het feest, en het mooie verhaal van Juffrouw Braber over die man die op Kerstavond terugkeerde over het wad, en dat het toen juist zo erg ging misten. Griezellig was dat! Maar het was toch gelukkig allemaal goed terecht gekomen.

Zij liepen nu over de hoge zeedijk, waar het altijd woei en vanwaar je overdag de torens van Vlissingen kon zien oprijzen achter het water.

De zee kon je nu niet zien, alleen maar horen. Door de vaargeul, dicht onder de wal, gleed juist een grote stoomboot voorbij. Mooi was dat, al die lichtjes, dubbele lichtjes, want ze schenen ook in het water. Net zo licht was vanavond de kerstboom geweest, de boom ter ere van het Kind Jezus.

Zij keek eens even terzij naar Grootvader, hij was zo stil, zou hij ook na lopen te denken over alles wat hij gehoord en gezien had?

En ineens bedacht zij, dat het nu voor het laatst geweest was: de boom en het zingen en het verhaal. Volgend jaar zou zij, als zij het mocht beleven, weer met Grootvader naar het Kerstfeest gaan, maar dan zou zij gewoon tussen de grote mensen in de hoge mannenbank zitten, en niet meer tussen de kinderen in het middenvak. Dit jaar was het voor het laatst echt haar feest geweest.

Tannetje moest even zuchten, want zij was nog graag op Zondagsschool gebleven. De andere meisjes vonden het wel prettig er af te gaan. Zij voelden zich nu groot. Maatje ging volgende maand zelfs al van school en in een dienstje, maar Tannetje zag tegen elke verandering op. Bij Moeder thuis, op school, op Zondagsschool, was 't haar eigen vertrouwde wereldje, voor de grote wereld, die achter dit alles lag, was zij bang.

Zij ging opeens weer hard tegen Grootvader praten, zij wilde aan dat andere niet meer denken! Of Grootvader het ook niet jammer vond dat Arjaan nu juist ziek geworden was, zodat Moeder thuis had moeten blijven.

„Ik heb een Kerstkransje voor Moeder bewaard, Opa”, schreeuwde zij, en zij grabbelde in de zak onder haar rok, waar zij voorzichtig het koekje uit te voorschijn haalde, gelukkig, het was niet gebroken. Arjaan mocht straks haar mooie rode appel hebben.

Toen waren zij bij het lage huisje aan de dijk. Het licht scheen door de hartjes in de luiken en de poes kwam uit het donker aanlopen en miauwde.

Zij haastte zich naar binnen.

Het was warm in het kleine kamertje. Moeder zat aan tafel achter het theeblad en in de bedstee lag Arjaan. Hij kwam dadelijk overeind toen hij Tannetje zag en hij vroeg hoe het feest geweest was, hoeveel koekjes zij gehad had en of Mevrouw van de dominee de chocolademelk niet aan had laten branden, zoals vorig jaar.

Tannetje moest even tegen Moeder lachen om al die vragen. Nu kon je toch wel merken dat zij heus groot werd, want chocolademelk en koekjes, nee, dat was voor haar toch niet meer het belangrijkste van het Kerstfeest.

Zij gaf Arjaan de appel, die hij dadelijk begon op te poetsen met een punt van de deken. Voor Moeder legde zij het kerstkransje op tafel.

Toen moest Moeder het bijbeltje zien waar dominee zelf wat in geschreven had: „Voor Tannetje Walhout, ter herinnering aan de Zondagsschool van de Hervormde Gemeente te Borssele”.

„Dominee zei dat hij hoopte dat ik het helemaal verslijten zou, Moeder, maar dat zou toch zonde zijn, hè?” en zij keek naar de glanzend zwarte kaft, die net echt leer was, en de gouden letters.

„Wat jammer dat Vader dit niet beleven mag”, zei Moeder, „ik weet nog zo goed dat hij de eerste keer zelf met je uit Zondagsschool thuis kwam, hij was er expres voor in het dorp gebleven na de dienst. Je was nog maar zo’n ukkepuk, net zes!”

Het bleef even stil in het kamertje, alle drie dachten ze aan Vader, die vier jaar geleden gestorven was. Hij had maanden lang ziek gelegen in dezelfde bedstee waarin nu Arjaan lag.

„De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heren zij geloofd”, zei Grootvader met zijn plechtige stem en Moeder boog het hoofd. Van Grootvaders lippen klonk dikwijls zo’n tekst uit het Boek, dat zij nu in de hand hield. Het waren de enige woorden die haar troost konden geven.

„Heeft de Juffrouw een mooi verhaal verteld?” kwam nu Arjaans stem uit de bedstee en haastig begon Tannetje te vertellen van de man die zijn eiland bij laag water verlaten had om medicijnen te gaan halen voor zijn ziek dochttertje en hoe hij op de terugweg door mist overvallen werd, toen de vloed al bezig was op te komen. Arjaan lag stil in de kussens te luisteren en Moeder leunde achterover in haar stoel. Maar toen Tannetje eindelijk zweeg, zei Grootvader, en je kon merken dat hij helemaal niet naar het verhaal geluisterd had: „Kerstmis, dat kan een kind toch eigenlijk nooit helemaal begrijpen.”

Dadelijk vatte Tannetje vuur. „Welwaar, Grootvader,” verdedigde zij zich. Zij zou Kerstmis niet begrijpen! Zij, die na Nieuwjaar al naar de catechisatie ging! „Kerstmis is de genadegave van God aan de wereld,” zei zij, en daarbij knikte zij met het hoofd. Het was net of zij een van dominees moeilijke vragen beantwoordde.

„Juist”, zei Grootvader, „Kerstmis is de genade, die wij onverdiend ontvangen. Maar dat „onverdiend”, daar zit het hem in. Dat te begrijpen heeft het leven een kind nog niet geleerd.”

„Kom, Vader,” zei Moeder, „God zal het Tannetje wel leren wanneer Hij daarvoor de tijd gekomen acht, en die is misschien niet eens zo ver meer. Maar nu is het voor de kinderen hoog tijd om te gaan slapen, Arjaan heeft zijn rust hard nodig.”

„Het is maar eenmaal in het jaar Kerstmis,” zei Arjaan, maar hij ging toch meteen zoet liggen, om zich door Moeder te laten instoppen.

★

Met z’n drieën kwamen zij uit school: Tannetje, Jannekee en Sanne. Hun klompjes klepten over de keien en de wind probeerde van onder de tipmutsen de krullen te voorschijn te blazen, maar dat lukte hem niet. De snoeren bloedkralen fonkelden in de zon en in de gouden ijzers glansden lichtjes.

„Daar heb je Maatje,” zei Jannekee. „Die is veel te groots om nog met ons te praten, nu zij een dienstje heeft. Zij zegt me nauwelijks meer goedendag.”

„Dat zal ik niet doen, hoor,” zei gulle Sanne. „Als ik volgende maand bij buurvrouw Maliepaard ben, zal ik altijd naar jullie gluren als je langs komt.”

„Ga je volgende maand al naar buurvrouw Maliepaard?” vroeg Tannetje geschrokken.

„Wist je het nog niet?” vroeg Sanne. „Voor halve dagen en drie gulden in de week. Jij zoekt toch zeker ook een dienstje als je veertien bent?”

„Ja zeker,” zei Tannetje vlug, maar zij dacht: „’t hoeft toch lekker niet dadelijk van Moeder.” Moeder vond het helemaal niet netjes: de ene dag veertien en de volgende al van school. „Nee hoor,” had zij gezegd, „tot de grote vakantie ga jij gewoon naar Meester Kristelijn, en dan zullen we wel verder zien.”

„Wanneer word jij eigenlijk veertien?” vroeg Janneke.

Weer schrok Tannetje. ’t Ging hun niks niemendal an, maar zij wilde er toch niet om jokken.

„Volgende maand,” zei zij zacht.

„En heb je dan nu nog geen dienstje?” riep Sanne, „Meid, dan mag je je wel haasten. Slechte zijn er altijd genoeg, maar de goeie, die zijn zó weg. Buurvrouw Geluk bij ons in de straat zoekt een meisje. Is dat niets voor jou?”

„’k Zal het Moeder zeggen,” zei Tannetje. Toen liet zij Sanne’s arm los, zij moest het trapje op naar de dijk, de andere twee moesten nog rechtdoor.

„Daaaaaaaag!” zij was blij dat aan het gesprek een eind kwam.

„Daaaaaaaag!” riepen zij haar achterna.

Toen zij bij het huisje gekomen was, ging zij niet dadelijk naar binnen, zij bleef nog wat leunen tegen de onderdeur. Het was zulk lekker weer en zij was vroeg vandaag. Moeder verwachtte haar stellig nog niet. De bovendeur stond open en zij hoorde binnen de stemmen van Moeder en Grootvader. Onwillekeurig luisterde zij.

„Het lelijke is,” klonk Moeders stem: „als je één week één cent tekort komt, dat het er dan de volgende twee zijn, en de daaropvolgende drie.”

„Maar je hebt toch geen schuld, Jannetje?” vroeg Grootvader.

„Alleen bij de bakker,” Moeders stem klonk opeens veel zachter, net alsof zij zich schaamde, „de medicijnen van Arjaan waren ook zo duur.”

„Dus je kunt er niet meer komen,” zei Grootvader, maar het antwoord hoorde Tannetje niet.

Zij kon het bonzen van haar hart horen. Het was lelijk om te staan luisteren. Het liefst was zij nu naar binnen gegaan of hard weggelopen, maar het was of haar benen verlamd waren.

Hoor, het gesprek was nog niet uit.

„Als je niet rond komt,” het was weer Grootvader die sprak, „zal je volgende maand toch Tannetje in een dienstje moeten doen. Drie gulden per week en de kost, het zou een grote verlichting zijn.”

Maar Moeder antwoordde heftig: „Laten we daar niet over spreken, Vader. Het kind leert zo goed, en ik weet hoe zij er tegen op zou zien. Hubregt zou ook gewild hebben dat zij het afmaakte op school.”

En toen hoorde Tannetje Moeder naar de bijkeuken gaan, zeker om de aard-appels af te gieten.

Daar kwam in de verte Arjaan aan op de dijk, vlug lichtte zij de klink op en haar stem klonk heel gewoon toen zij riep: „Dag Moeder! Dag Grootvader!”

„Kind, ben je daar nu al?” schrok Moeder. „Zet maar eens gauw de borden op tafel. Ik ben laat vanmorgen. 't Was ook z'n grote was.”

Onder het middageten zei Tannetje niet veel. Moeder had haar al een paar keer onderzoekend aangekeken. Die dacht dadelijk aan ziekte wanneer je anders was dan gewoon.

Nee, ziek was Tannetje niet, maar zij zat wel boordevol gedachten, zo vol dat zij schrok toen zij Moeder hoorde zeggen: „Tannetje, loop jij straks nog even naar de bakker? Nu is hij vanmorgen alweer niet aangekomen. Zij lopen tegenwoordig niet hard meer voor een klant. Als je niet in het dorp woont . . .”

„'t Zit hem natuurlijk in die knecht,” suste Grootvader. „Verleden week heeft hij je toch immers ook al een dag zonder brood laten zitten?”

Maar Tannetje dacht aan wat Moeder zo straks gezegd had: „alleen bij de bakker” en voor het eerst van haar leven zag zij er tegen op naar de winkel van Jan v. d. Hoek te gaan. Zij hadden immers schuld bij hem? Daarom had de knecht natuurlijk geen brood gebracht.

„Haal maar een vierpounder,” zei Moeder, terwijl zij haar het mandje gaf, „en zeg dat ik Zaterdag wel betalen zal.”

Tannetje voelde dat zij een kleur kreeg. Moeder zei dat zo gewoon, maar zij wist dat Moeder niet betalen kon! Niet alles tenminste. Als Jan v. d. Hoek straks nu maar niet zei: „nee meisje, eerst de centen en dan pas brood,” zoals zij hem ook eens Ko van Zure Pi had horen wegsturen. Maar Ko van Zure Pi woonde in een woonwagen, en zij kochten al bij bakker v. d. Hoek zolang zij in het dorp woonden, dat wil zeggen: altijd, want Grootvader en Grootmoeder waren ook al klant bij v. d. Hoek geweest.

Tannetje liep heel langzaam over de dijk. De wind duwde haar in de rug, zij had best kunnen draven, helemaal tot de trap bij het huisje van Nele, maar draaf maar eens als je zorgen hebt, als je piekert over schuld bij de bakker en over geld verdienen: drie hele guldens in de week met de kost.

„Ik moet het doen,” zei Tannetje opeens hardop.

Tegen wie zei zij dat? Tegen de wind? Die blies haar woorden gauw weg, de zee in! „Nee,” zei een ander stemmetje, dat de wind niet weg kon blazen omdat het binnenin haar zat: „nee, het hoeft niet! Moeder zou het niet eens willen. Is Moeder zelfs niet boos geworden toen Grootvader erover begon? „Hubregt zou ook gewild hebben dat zij het afmaakte op school”, heeft zij gezegd. En Hubregt, dat was toch immers Vader?”

Tannetje tripte het trapje af. Nu liep zij onder langs de dijk, waar de wind lang zo'n kracht niet had.

„Dag Tannetje,” groette Nele, die met een geit aan een touw haar tegemoet kwam.

„Dag Nele,” zei Tannetje zacht, en zij dacht dat Sien van Nele ook in een dienstje was, bij de dokter. Allemaal hadden ze dienstjes en verdienden geld om thuis te helpen, alleen zij niet. Zij wilde als een Jongejuffrouw op school blijven en Moeder laten zwoegen en tobben.

Een beetje trillend stond ze voor de toonbank van Jan v. d. Hoek, en dat kwam niet omdat zij zo hard gelopen had.

„Een vierponder”, fluisterde zij, maar dat zinnetje over „Zaterdag betalen” wilde haar niet over de lippen.

De vriendelijke bakker scheen echter niets van haar verlegenheid te merken. „Zo,” zei hij, „moet je er weer zelf om komen? Heeft Stoffel jullie weer vergeten? Zeg maar tegen Moeder dat het vandaag de laatste keer geweest is, de luie knecht heeft morgen gedaan gekregen.”

Onder het spreken scheurde hij, rits, een stuk papier van een rolding, pakte het brood er in, en legde het in Tannetje’s mandje.

„Jij wordt ook al groot,” zei hij en hij keek Tannetje zo onderzoekend aan, dat haar wangen nog roder werden dan haar bloedkralen. „Dat gaat zo ongemerkt, hè? Wanneer word je veertien?”

„Tien April, bakker,” fluisterde Tannetje.

„Zo, tien April,” zei v. d. Hoek langzaam en hij greep een glazen fles, die achter hem op een plank stond, haalde er twee krakelingen uit en legde ze naast het brood. „Zo, en, heb je al een dienstje?”

„Nee, bakker”, fluisterde Tannetje. Ging de bakker er zich nu ook al mee bemoeien? Het was net of hij wist wat zij onderweg allemaal gedacht had.

„Zo,” zei v. d. Hoek weer en hij bleef Tannetje aan staan staren, zodat zij er helemaal verlegen onder werd en het zweet over haar rug voelde lopen. „Zou hij nu op het geld staan wachten?” dacht zij.

„Zaterdag”, begon zij, met droge lippen, maar de bakker scheen het niet eens te horen.

„Als je dan nog niks hebt, kan je wel bij ons komen,” zei hij. „De yrouwe heeft het al vaker gezegd: „als Anna bij ons weggaat, dan zou ik die Tannetje van Walhout wel willen hebben. Die komt uit een goed nest.” En nou gaat Anna trouwen. 1 April gaat zij weg.” De bakker wachtte even, maar toen Tannetje niets zei, maar strak naar de punten van haar klompen bleef staren, liet hij er nog op volgen: „Het is van acht tot twee en vijf gulden in de week.”

„Ik zal het tegen Moeder zeggen, dan hoort bakker er nog wel van,” en toen nam zij haar mandje op, knikte tegen v. d. Hoek en maakte dat zij de winkel uit kwam.

Nu blies de wind haar op de terugweg in het gezicht, maar dat was wel lekker als je het zo verschrikkelijk warm had.

Tannetje wist het nu wel heel zeker: dat het allemaal zo geschreven stond dat zij elf April bij bakker v. d. Hoek in dienst zou komen. Daar kon je niets tegen doen: de mens wikt en God beschikt. Wat zou je anders doen dan gehoorzamen? Het stemmetje, dat op de heenweg allemans praats had gehad, zweeg nu. Het was immers beslist. Zij dacht nu alleen nog maar aan vrouw v. d. Hoek waar zij een beetje bang voor was. Het was altijd zo heel erg netjes in de winkel. Maar Moeder had eens gezegd: „die Janna v. d. Hoek, dat is een goed mens” en Moeder kende de mensen, die wist wat je aan ze had.

„Wat loopt die Tannetje vandaag toch te suffen,” dacht de wind, en opnieuw deed hij een aanval op de tipmuts, maar je hoeft niet te denken dat Tannetje er iets van merkte. Zij zag de golven niet eens, die nog wel witte koppen hadden, en zij hoorde de meeuwen niet krijsen.

Die avond, Grootvader en Arjaan waren al naar bed, begon zij er tegen Moeder

... pakte het brood in en legde het in Fannetje's mandje

over: zij werd nu veertien met tien April, en dan wilde zij toch maar liever van school af, net als Maatje, en Sanne, en Sien van Nele. Zij wilde ook in een dienstje. Moeder kon haar oren niet geloven. Bijna had zij het kopje, dat zij bezig was af te drogen, laten vallen. Waar kwam die verandering opeens vandaan? „Maar kind,” begon zij, „en ik dacht nog wel dat je zo graag op school wilde blijven.”

„Ja, dat was ook wel zo geweest,” Tannetje voelde haar wangen gloeien en zij viel haast over haar eigen woorden, „maar zij was van gedachten veranderd. Een dienstje leek haar nu juist leuk.”

„We zullen er nog wel eens over praten,” zei Moeder, die nog maar steeds niet aan de gedachte scheen te kunnen wennen. „Tannetje moest er nog maar eens goed over denken. En dan, er moest natuurlijk eerst een geschikt dienstje zijn, bij nette mensen, die ook hart hadden voor een kind.”

„Dat dienstje was er al,” zei Tannetje, „vanmiddag was bakker v. d. Hoek er zelf tegen haar over begonnen. De bakkersvrouw had van haar gezegd dat zij uit een goed nest kwam. Vijf gulden kon zij verdienen, van ’s morgens acht tot twee. Dan bleef er ’s middags nog genoeg tijd over om boodschappen voor Moeder te doen en haar te helpen.

„Vijf gulden,” zei Moeder zacht, en Tannetje voelde dat Moeder nu aan het brood dacht, dat nog niet betaald was, „vijf gulden en de kost . . .” en toen wist Tannetje op hetzelfde ogenblik dat het allemaal beslist was, dat Moeder zich gewonnen had gegeven. En dat was toch nog even een teleurstelling.

„Ik zal er toch nog eens met Grootvader over spreken,” zei Moeder. Maar ook dit, wist Tannetje, zou geen verandering brengen. Had Grootvader al niet gezegd dat het een grote verlichting wezen zou?

Zij voelde zich groot en bijna volwassen toen zij zich even later uitkleedde op het donkere zoldertje.

Een voor een vleide zij de zware rokken over een stoel en de bloedkralen sloot zij in het kistje, dat op het kastje stond. Nu was zij nog een schoolkind, maar over drie weken, de elfde April, was zij Tannetje Walhout die bij de bakker vijf gulden per week verdiende en nog een warme maaltijd!

Zij lag die avond langer wakker dan gewoonlijk. Blij voelde zij zich niet, maar wel tevreden, en toen zij haar handen vouwde, dankte zij God omdat Hij haar gezonden had naar Vrouw v. d. Hoek, die een goed mens was.

„Stel je voor dat het eens bij Vrouw Jeremiasse geweest was,” dacht zij, „die altijd roddelde en je uitvroeg over thuis.”

Toen de morgen van de elfde April aangebroken was, zag Moeder nog meer tegen de verandering op dan Tannetje zelf.

„Ik wou dat wij het maar nooit begonnen waren,” zuchtte zij, terwijl zij Tannetje’s wit geschuurde klompen en schone blauwe boezel monsterde. „Vrouw v. d. Hoek is Anna gewend, wat kan zij eigenlijk van jou verwachten?”

„Ik kan de kamer toch een beurt geven,” zei Tannetje beledigd, „en de ramen wassen en de stoep schuren en de vaat doen?”

„Als je het er maar goed afbrengt en me niet te schande maakt. Denk er aan: bij alles je verstand gebruiken, en als het niet gaat, zeg dat uit mijn naam tegen vrouw v.d. Hoek, dan kom je na een week maar weer thuis.”

„Ja, Moeder,” zei Tannetje, maar zij dacht: „stel je voor, weggestuurd worden en weer bij Moeder thuis komen, dat nooit van zijn leven!

„Nou, dag allemaal!” riep zij moedig, en zij knikte tegen Moeder, en Grootvader en Arjaan.

Het was raar al om kwart voor acht de deur uit te gaan in plaats van om kwart voor negen. Het was net of de dingen er heel anders uitzagen.

„Ik zal blij zijn als het twee uur is,” zei Moeder toen Tannetje verdwenen was, maar Grootvader lachte haar hartelijk uit.

„Je doet of het een Bathse reize¹ is,” zei hij, „het kind blijft toch hier op het dorp. Wees toch wijzer Jannetje.”

¹ Zeeuwse uitdrukking voor „verre reis”. Bath is Rilland Bath.

Intussen liep Tannetje in haar eentje over de dijk. Zij voelde zich lang zo overmoedig niet meer als in het kleine kamertje. Zou het komen omdat zij maar één boterham gegeten had in plaats van drie, dat zij zo'n akelig gevoel in haar buik had? Net of je honger had en toch niet eten kon.

„Als ik bang ben, ga ik zingen, dan gaat het altijd over” had Arjaan eens tegen haar gezegd. Daarom zong hij zeker zo hard als hij 's avonds alleen naar het zoldertje moest om zich uit de kleden.

Zij zou ook maar eens proberen of het hielp. Uit volle borst begon zij de gezangen te zingen, die zij op Zondagsschool had geleerd: „Kom nu met zang van zoete tonen” en dat hele moeilijke: „De dorre vlakte der woestijnen” - was het toeval dat er telkens een regel kwam waarin het woord „verblijden” stond? „Het helpt,” dacht Tannetje, „het helpt heus!” Zij voelde zich steeds rustiger en vrolijker worden!

De achtste slag van de torenklok was nog niet weggestorven toen zij de kamer van Vrouw v. d. Hoek binnenstapte en toen kon zij dadelijk haar kunsten vertonen, want diezelfde kamer moest een flinke beurt hebben. Tannetje veegde de vloer terwijl haar tong van ijver uit haar mond hing, zij wreef de stoelen keurig op en stofte voorzichtig de vaasjes en de vele portretlijstjes af.

Toen zij klaar was, riep zij de vrouwe, die boven met het kleintje bezig was. Die kwam vlug naar beneden om te zien of het in orde was.

„Heb je de plinten ook gedaan?” vroeg zij.

Maar toen bleek het dat Tannetje helemaal niet wist wat plinten waren.

„De binten?” vroeg zij verbaasd, want hoe kon zij daar nu toch bij. Maar toen de Vrouw zei dat het die smalle houten randjes beneden langs de muur waren, haalde zij opgelucht adem. Daar lette Moeder immers ook altijd op, dat die niet overgeslagen werden.

Toen moest zij het koper in de winkel poetsen en dat was een gezellig werkje, want nu kon zij de kinderen naar school zien gaan. Geen een was er, die niet naar binnen keek, en zij knikten tegen haar en lachten, en Janneke riep iets, maar wat dat verstond zij niet. Zij was juist aan de gewichten van de hangklok bezig, en zij had geen tijd om te luisteren. Vrouw v. d. Hoek moest straks niet kunnen zeggen: „Nou, dat deed Anna toch mooier.”

Alles zou uitstekend gegaan zijn, en Tannetje zou zeker zo trots als een pauw 's middags thuisgekomen zijn, als het ongeluk met de spons niet gebeurd was.

„Kan je ramen zemen?” had Vrouw v. d. Hoek gevraagd.

„Moet ik elke Zaterdag voor Moeder doen,” had zij geantwoord, „alle ramen van het hele huis.

Vrouw v. d. Hoek had gelachen, waarom begreep Tannetje niet, en zij had haar een spons en een zeem gegeven en gezegd dat zij boven de ramen moest zemen van de slaapkamer en het logeerkamertje. Zij had Jobbe, het jongetje van vier dat de hele ochtend Tannetje als een hondje achterna had gelopen, de straat opgestuurd en Tannetje was naar boven gegaan.

„Nu kon je toch wel zien dat de bakker en zijn vrouw rijke mensen waren,” had zij gedacht. Want zij sliepen in een prachtig bed van eikenhout, en de sprei was gevoerd met roze satinet en de spiegel van de wastafel had een geslepen rand. En niet alleen dat de slaapkamer zo rijk was-vergelijk daar de ijzeren ledikanten

en de bedstee thuis eens mee- maar zo'n spons en zo'n zeem had Tannetje ook nog nooit in haar handen gehad.

Moeders zeem was hard en meer gat dan zeem, maar deze was goudgeel en zo zacht als fluweel. En de spons was zo groot dat zij hem nauwelijks kon omspannen.

Toen zij klaar was met de slaapkamer, ging zij naar het logeerkamertje, eerst lapte zij de ramen van binnen, en daarna moest zij op het balconnetje gaan staan voor de buitenkant.

Elf slagen liet de torenklok horen. Nu begon voor de kinderen op school het speelkwartier.

Zou je van hier uit de school kunnen zien?

Zij hadden juist een uur rekenen achter de rug, en om elf uur zette meester de deuren naar de speelplaats open.

Tannetje zocht met haar ogen de school, en daar zag zij dat zij net een stukje speelplaats zien kon.

Kijk! Daar stond meester Kristelijn en hij sprak met een jongen . . . was dat Jan Dorreman niet?

Tannetje was heel de ramen vergeten, zij boog zich nog wat verder over het stenen muurtje en daarbij glipte de spons uit haar hand!

Zij gaf een gillette van schrik.

Hij was op het platje van de burens gerold, daar lag hij, breed en vet op het grint, en geen mens die er bij kon. Zelfs de burens niet, of zij moesten een lange ladder hebben.

De tranen sprongen haar in de ogen. Tot nu toe was alles zo goed gegaan, die nare spons bedierf alles.

Wat zou Vrouw v. d. Hoek wel zeggen als zij hoorde dat haar eigendom onbereikbaar bij de burens lag en de ramen dus ongezeemd moesten blijven?

Zij moest het haar maar dadelijk gaan vertellen.

Met hangend hoofd liep zij de trap af en toen zij voor vrouw v. d. Hoek stond, die aardappels zat te schillen, kwamen de waterlanders.

„Wat is er gebeurd?” vroeg die geschrokken.

„De spons,” snikte Tannetje.

„Heb je die ingeslikt?” vroeg vrouw v. d. Hoek.

Nee, nog veel erger, hij was gevallen.

„Ligt hij op het plaatsje? Ga hem dan halen, malle meid!”

Nee, hij lag niet op het plaatsje, maar op het plat van de burens, geen mens kon er bij.

Ja, dat was me wat!

„Hoe kwam het?” vroeg de vrouwe, „schoot hij uit je hand?”

En toen moest Tannetje ook nog bekennen dat zij naar meester Kristelijn gekeken had op de speelplaats, en dat toen de spons opeens gevallen was.

„Ja,” zei vrouw v. d. Hoek, „het ergste is dat die arme man van me over de regenput op het plat van buurvrouw de Feyter moet klimmen en als hij daarbij het ongeluk heeft in de regenput te vallen, is het jouw schuld, Tannetje.”

Meer zei de vrouwe niet en als Tannetje het gewaagd had haar aan te kijken, zou zij gezien hebben dat haar ogen lachten, maar Tannetje was veel te bedroefd

om op te kijken. Met een punt van het schone blauwe schort stond zij naarstig in haar ogen te wrijven, en in haar verbeelding zag zij de bakker al uitglijden en in de diepe put plonsen!

„Ga nu maar gauw je emmertje en zeem halen,” zei de vrouwe, „en schil die aardappels voor me, dan ga ik eens kijken wat Jobje uitvoert. Die ramen kunnen wel tot de volgende week wachten.”

En zo kwam het dat Tannetje om half drie toch niet zo voldaan thuiskwam als zij wel gewild had.

Natuurlijk moesten Moeder en Grootvader weten wat haar al zo overkomen

was, en toen Moeder van het ongeluk met de spons hoorde, schudde zij haar hoofd.

„Zie je nu wel, dat je eigenlijk nog veel te klein bent om uit dienen te gaan,” zei zij, „naar de meester kijken als je met je werk bezig bent! Wat een last bezorg je die arme bakker toch! Pas maar op dat er morgen niets gebeurt, dat nog veel erger is!”

Tannetje zuchtte, het erge was dat zij Moeder gelijk moest geven, en zij nam zich voor morgen dubbel haar best te doen, dan kon vrouw v. d. Hoek zien dat zij toch heus zo dom niet was.

De volgende dag voelde zij zich lang zo vreemd niet meer. Het koper in de winkel, dat zo mooi blonk, had zij zelf gepoetst, zij zag met één oogopslag dat de spons op zijn oude plaatsje in de bijkeuken hing of hij er nooit vandoor gegaan was,

Jobbe zei: „Ha! Tannetje” toen hij haar zag, en zij mocht het kleine kindje vasthouden als de vrouwe weggeroepen werd door het winkelbelletje.

Maar het gelukkigst was zij toen vrouw v. d. Hoek zei dat zij het plaatsje net even helder geschuurd had als Anna.

„Weet je wat,” zei zij, „zou je vanmiddag niet een paar uurtjes langer kunnen blijven? Mijn nicht Triene verjaart en ik wilde er graag heen. Jan kan natuurlijk op de winkel passen, maar het kleintje vertrouw ik hem niet toe, en eigenlijk Jobbe ook niet. Zo’n man zijn handen staan voor alles verkeerd. Hij kan het straks wel even bij je Moeder zeggen, als hij het brood brengt.”

Tannetje knikte dat het goed was. De vrouwe kon gerust tot vijf uur wegblijven, als zij wilde. Zij had dan mooi tijd om de luiers te spoelen en als er nog naaiwerk was? Moeder had haar al vroeg verstellen geleerd.

Alles ging even vlot die morgen en voor Tannetje het wist, zong zij het hoogste lied, van: „In ’t groene dal, in ’t stille dal” en de bakkersvrouw, die dezelfde versjes bleek te kennen, zong lustig mee.

Zij aten erwtensoepp met spek, en het smaakte Tannetje al veel beter dan de vorige dag, toen de narigheid met de spons zeker haar eetlust had bedorven.

Toen zij klaar waren met eten bracht zij de vuile borden en pannen naar het bijkeukentje en goot het warme water voor de afwas in de emmer.

Daar kwam vrouw v. d. Hoek nog gauw met de mooie roze bloemetjestheepot aanlopen.

„Zou ik je die ook durven geven om schoon te maken?” vroeg zij. „Ik ben er erg zuinig op, zie je.”

„Het is te proberen,” zei Tannetje overmoedig. „Zet daar maar neer.”

De messen, de borden, de theepot, de vorken, alles verdween in de emmer. Vuil ging het erin, en blinkend kwam het eruit. Nu alleen de theepot nog. Bom . . . even raakte de tuit wat hard, al te hard, de emaille zijkant van de emmer. Tik, zei de tuit, en Tannetje voelde hem glijden tussen haar vingers. Nu lag hij op de bodem.

Een koude schrik schoot door haar heen. Even was het of zij zich, duizelig, vast moest grijpen aan de stoel naast haar. Het was niet waar! Het kon niet waar zijn, de theepot waar de Juffrouw zo groots mee was, was niet gebroken!

En toch was het maar al te waar.

Een vuurrode kleur had zij. Nooit zou zij dit vreselijke durven bekennen en opeens schoten haar Moeders woorden te binnen: „pas maar op dat er morgen niets gebeurt dat nog veel erger is.”

Daar stak de vrouwe haar hoofd om het hoekje.

„Gaat het?” vroeg zij.

„Ja,” zei Tannetje toonloos en bukte zich nog wat dieper over de emmer, zodat de warme wasem in haar neusgaten kriebelde.

„Zij moest eens weten wat er op de bodem lag,” dacht zij.

Zij kon niet langer treuzelen, zij was klaar. Er zat niet anders op, nu moest zij naar binnen.

Vrouw v. d. Hoek zat in de stoel van de bakker en liet haar kindje drinken.

Zwijgend legde Tannetje de tuit op tafel. Zij bleef staan wachten met gebogen hoofd, zij kon geen woord uitbrengen.

Het bleef stil, eindeloos leek het haar.
Waarom zei de juffrouw nu toch niets?
Eindelijk klonk het verdrietig: „Wat jammer! Hoe kwam het, kind?”
„Dat weet ik niet,” fluisterde Tannetje.
„Was de tuit misschien al gebarsten? Hield je hem zo maar in je hand?”
Even was er de verzoeking deze gemakkelijke weg te kiezen, maar Moeder had haar geleerd altijd de waarheid te spreken. Zij slikte het „ja” dat haar al op de lippen lag, in en zei eerlijk: „nee, gebarsten was hij niet.”
Het was net of de Juffrouw het prettig vond dat zij dat zei.

„Hoor eens,” zei zij en haar stem klonk helemaal niet boos, „het spijt me meer dan ik je zeggen kan, het was zo’n mooie theepot en ik heb hem nog van mijn Moeder gekregen, maar een ongeluk kan iedereen overkomen. Als de bakker straks misschien naar de theepot vraagt, moet je maar niets zeggen. Ik zal het wel in orde maken. Hier, leg jij het kind maar in de wagen en zet hem op het plaatsje in de zon. Ik moet even een boodschap doen.”

Toen stond de vrouwe op, nam haar beurs uit de tafella en ging de deur uit.

Tannetje bleef met het kindje in haar armen bij de tafel staan. Een ongekend gevoel vervulde haar. Zij had niet eens een standje gekregen, dat zij toch zeker had verdiend! De Juffrouw wilde het zelfs nog goed maken voor haar bij de bakker die,

dat had zij al wel gemerkt, lang niet altijd gemakkelijk was!

Voorzichtig legde zij het kindje in de kinderwagen, trok het lakentje recht en reed het naar het plaatsje. Het mooiste plekje zocht zij uit, onder de jasmijn, waar de zon niet in de ogen van het kindje kon schijnen, want dat mocht niet. Alles wilde zij voor de Juffrouw doen om het weer een beetje goed te maken. Zij ging naar het kabinet, haalde de kapotte kousen van Jobbe en de sokken van de bakker uit de bovenste la, waar zij ze de vrouwe had zien opbergen, vond stopwol en een stopnaald en ging aan de tafel ijverig zitten stoppen.

Daar klonk het winkelbelletje, en even later kwam vrouw v. d. Hoek weer binnen. Zij had een gewone emaille theepot in de hand, net zo een als Moeder ook gebruikte. Zij zette hem op de plank waar eens de mooie roze bloemetjes geprikt hadden, en zei: „daar doe je goed aan, de sokken van de baas te stoppen. Met die

drukke winkel kom ik er overdag niet meer aan toe, en 's avonds ben ik zo moe dat ik met sok en al in slaap val."

Toen ging zij de ketel op het gascomfoor zetten, spoelde de nieuwe theepot om en zette thee.

„We zullen ze vandaag maar een half uurtje eerder gebruiken," zei zij.

Tannetje was nog steeds niet in staat een woord uit te brengen. Zij moest maar aan Moeders woorden denken: „die Janna v. d. Hoek, dat is een goed mens."

Om half drie was de thee klaar en werd de bakker geroepen. Zou hij het merken van de theepot?

Tannetje's hartje klopte onrustig.

Kalm schonk de vrouw de koppen vol, toen zij de grijze theepot op het lichtje zette, vroeg hij verbaasd: „Waar is je mooie theepot, Moeder?"

Nu zal je het hebben, dacht Tannetje, zij kreeg een vuurrode kleur en boog zich diep over het gat in de sok. Het liefst was zij onder de tafel gekropen.

Maar rustig zei de Juffrouw: „die roze bloemen gingen mij op de duur vervelen, nu heb ik weer eens een grijze genomen, en ze zeggen dat de thee er nog veel beter in trekt."

De bakker zei niets meer. Of hij het geloofde? Maar Tannetje haalde verruimd adem. Even ontmoetten haar ogen die van de Juffrouw, en was het zo of verbeeldde zij het zich, dat die haar toelachten?

Toen zij die middag thuis kwam, en Moeder het ongeluk met de tuit opbiechtte, schudde die sprakeloos het hoofd.

„Zo'n dure theepot!" zei zij. „De Juffrouw zal nu zeker Zaterdag zeggen dat je niet meer hoeft terug te komen, en van je loon zal niet veel overblijven, want natuurlijk moet je de scha betalen. En ik, die gedacht had dat ik er de broodcenten mee zou kunnen afbetalen!" en Moeder keek zo verdrietig dat Tannetje op slag begon te huilen. Zij was er juist een beetje overheen geweest toen zij thuiskwam, maar nu voelde zij de schande weer zwaar drukken op haar smalle schoudertjes. Zij was maar blij dat Grootvader die dag bij Tante Maatje te gast was.

Zwijgend at zij haar brood op, en daarna ging zij ijverig aan de sok voor Arjaan zitten breien.

Zij vond het niets naar toen Moeder eindelijk zei dat het nu tijd was om naar bed te gaan.

Gelukkig gebeurde er de dagen die volgden geen ongelukken meer en Zaterdagmorgen ging Tannetje met een hoopvol hart naar het dorp.

Misschien dat het toch nog meeviel. Al kreeg zij dan niet alles, een paar gulden zou zij toch zeker wel thuis brengen.

„Wat zal ik nu voor de Juffrouw doen?" vroeg zij, toen zij om elf uur klaar was in het keukentje. Prompt kwam het antwoord: „de grote winkelruit wassen."

Tannetje kreeg er een kleur van: de grote winkelruit, dat was toch zeker het werk van een grote meid, zoals Anna! Met de Zaterdag was er geen school, misschien kwam Jannekee wel juist voorbij als zij er mee bezig was. De grote winkelruit, dat was nog heel iets anders dan koper poetsen of de straat schuren.

„Hier heb je een emaille schaalte" zei vrouw v. d. Hoek, „daar deed Anna het altijd mee. . . . Je moet het water flink hard tegen de ruit smijten, dan schoonboenen met de ragebol, en weer afspoelen met water uit het schaalte."

Tannetje stond er over na te denken. „Bij Moeder deed ik het altijd met de pollepel,” zei zij. Zo met een schaalte had zij nog nooit ramen gewassen, maar komaan, alles moest je toch immers leren!

Zij sjouwde de zware emmer naar buiten, scheppte het schaalte vol, en klets, daar tjoepde het water al tegen de ruit. Een leuk werkje was het! Alleen was het mikken moeilijker dan met de pollepel. Vooruit, nog maar eens proberen. Tjoep-weer mepte zij een schaal vol tegen het raam, maar met zo’n kracht dat ze tegelijk met het water het schaalte wegwierp.

Met een slag vloog het tegen de ruit, op het zelfde ogenblik klonk het gerinkel van brekend glas, en Tannetje zag het schaalte vlak voor de tulband neerkomen die in de etalage prijkte.

Sprakeloos stond zij er naar te kijken. Daar zag zij vrouw v. d. Hoek haastig de winkel in komen lopen, op de voet door Jobje gevolgd. De vrouwe bleef aan de andere kant ook al sprakeloos staan en toen Tannetje schichtig om zich heen keek zag zij overal in de straat vrouwen die ook bezig waren met ramen wassen, naar het gat in het raam staren.

Zo benauwd kreeg zij het, dat zij bijna er vandoor was gegaan, naar Moeder, om hier nooit, nooit meer terug te keren.

Maar daar kwam de Juffrouw al naar buiten. Zij bukte zich, nam de emmer op, en zei: „kom gauw mee naar binnen. Die vrouwen hebben er niets mee te maken,” onder het spreken duwde zij Tannetje zachtjes de stoep op, de winkel door en de woonkamer in. Hier schonk zij een glas water in, stopte het Tannetje in de hand, en zei: Kom, drink maar eens voor de zenuwen. Kind, wat heb je me doen schrikken.”

Tannetjes tanden klapperden tegen het glas. Zij dronk het water achter elkaar op, en toen zij het glas weer neerzette, zei zij zielig „Maar die ruit . . .”

„Ja, de ruit!” zuchtte de bakkersvrouw, en zij keek nu net even verdrietig als Moeder, wanneer er iets ergs gebeurd was.

„Tetteretètètè” klonk het op eens uit de winkel. Wat was dat nu weer?

„Jobje!” riep de bakkersvrouw, vloog naar de winkel, sleurde haar zoon uit de etalage die lustig door het gat in de ruit zat te toeteren, en gaf hem een draai om zijn oren.

Tannetje, die haar gevolgd was, hoorde die klap en dacht beschaamd: „Nu krijgt Jobje hem, en ik heb hem verdiend,” en zij begon op slag te snikken. „Vooruit,” zei de bakkersvrouw, „alletee naar binnen. Huil niet, Tannetje, dat kan ik op het ogenblik niet hebben. Het is heel erg, maar ik had wijzer, moeten zijn, ik had het je met de pollepel moeten laten doen zoals je gewend was, het is eigenlijk mijn schuld. Droog je tranen en ga achter schuren. Je moet vandaag maar niet meer aan de voorkant komen. Dat is voor jou niet plezierig en die vrouwen gun ik het niet.”

Met gebogen hoofd bleef Tannetje bij de tafel staan.

Vreemd, ondanks de schrik en de nieuwe schande, voelde zij zich dankbaar, zij hilde niet meer om de ruit, de warme tranen die nu langs haar wangen stroomden, hadden een heel andere oorzaak. Het waren tranen van dankbaarheid omdat vrouw van den Hoek goed was en dit gevoel verliet haar de hele dag niet meer.

... klonk het gerinkel van brekend glas

21